

LAULUD

Sisu ja järjestus. Antoloogia annab ülevaate eesti ajaloolisest rahvamuusikast ja selle kokkupuudetest tänapäeva kultuuriga: mineviku eesti maarahva muusika nende ini-meste esituses, kes selle õppisid elavast pärimusest; aga ka laulude ja pillilugude tänapäevased ettekanded ning ühendused teistsuguste muusikastiilidega; niisamuti tänapäeva eri pärimusrühmades kasutavad laulud. Osalt kasutati ka vanema muusika-traditsiooni tutvustamiseks folkloorirühmadelt tehtud salvestusi, sest mõningate huvitavate muusikanähtuste kohta leidub head arhiivimaterjali vähe või üldse mitte. Rohkem näiteid on valitud vanemast pärimusest, et tutvustada just vähem tuntut. Tänapäevased lood on toodud eelkõige selleks, et juhtida tähelepanu rahvamuusikale meie ümber.

Kõigi plaadil leiduvate lugude tekstid, skemaatilised noodistused ja allikaviited on olemas tekstikogus, kuid raamatus leidub veel palju huvitavaid laulutekste, mida plaadilt ei leia. Plaadile on ka seade tegija märgitud ainult siis, kui ta ei ole esitajaks.

Muusikaplaat on eelkõige näidete kogu, mis annab esmase ettekujutuse eri liiki laulude ja pillilugude kõlast. Et mahutada plaadile rohkem näiteid erinevatest võimalustest eesti rahvamuusikas, on mõningate pikemate lugude puhul ära toodud ainult katkend. Helinäited võiksid olla eeskujuks ja ideede allikaks, mille põhjal kuulaja saaks ise muusikat teha.

Laulud on järjestatud ajaloolise arengu ja temaatilis-funktsionaalse liigituse põhjal. Eraldi liigina ei ole siin ära toodud siirdevormilisi laule, vaid nende üksikud näited on sisu ja funktsiooni põhjal paigutatud regilaulude või uuemate riimiliste laulude hulka. Instrumentaalmuusika on üldjoontes järjestatud pilliliikide kaupa, kuid paratamatult esineb erandeid koosmängu puhul.

Viisid. Heliplaadil leiduvate lugude juures on noodistuse kujul ära toodud viisi põhistruktuur. Erandina on lisatud noodistus mõnele palale, mille mõistmise seisukohalt on viis eriti oluline, kuid helisalvestus puudub (nt kaanon A88). Laulude noodistused on transponeeritud ühisele tugihelile *g*, pillilugude noodistused on originaalkõrgusel. Taktimõõt on näidatud ainult uuemates lauludes, kus esineb suhteliselt kindel meetrum. Noodistuste algusse on märgitud nii esituse originaalkõrgus kui tempo.

Noodistuses kasutatud lisamärgid. Noodistusel on kasutatud mõningaid lisamärke. 1) Väike kõrgendus ja madaldus *m p.* 2) Väike pikendus ja lühendus *l k.* 3) Sujuv üleminek ühelt helilt teisele *x z*. 4) Pikem libistus ühelt helilt teisele *q n.* 4) Laulu struktuuris oluline hingamiskoht `.

Tekstid. Laulusõnade puhul on teksti täpsem vorm (ridade kordused ja refrään) ära märgitud ainult esimese rea või salmi juures. Plaadile salvestatud osad on tähistatud märgiga. Kõigi setukeelsete ja ka mõningate lõuna-eestimurdeliste tekstide juurde on lisatud reaalne tõlge, mille tegid P. Hagu ja T. Särg.

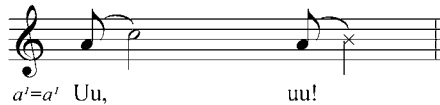
I. VARASED VOKAALŽANRID

Hüüded

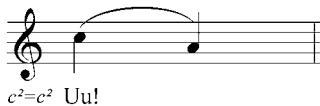
1. Karjasehuige 1

Karjased läksime metsa, siis iga... või kui teisi karjaseid huikama piiri ääre kokku sinna. Siis huikas igaüks isemoodi. Huikamisest tundsimme juba ära.

Siis üks karjane huikas ikki:

Teine huikas jälle niimoodi:

Kolmas:

Siis me tundsimme ära kõik kohe, missugune karjane säält nüüd oma karjaga tuleb, nii kui kokku siis läksime.

RKM, Mgn II 528 b < Pärnu raj, Tori kn, Ore k (Tori khk) – H. Tampere < Liisa Kümmel, 73 a (1961).
Noodist. ja lit. A. Vissel (1992).
Ilmunud: Anu Vissel. *Eesti karjaselaulud IV. Põhja- ja Lääne-Eesti karjaselaulud*. Tallinn 1992, lk 35.

Helletused

2. Tule siia! 2

*Hella või hella!
Tõistre¹ Ann'a või hella,
tule sina siia või hella,
kasvõi oma karjaga,
kari või ütte² hella.
Ee, hella lee!*

RKM, Mgn II 432 e < Abja raj, Nuia alev (Karksi khk) – S. Lätt < Leena Jõnts, 65 a (1960).
Noodist. ja lit. A. Vissel, T. Särg (1990, 2000).
Ilmunud: Anu Vissel. *Eesti karjaselaulud III. Mulgimaa karjaselaulud*. Tallinn 1990, lk 71.

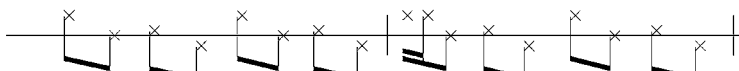
¹ teise pere

² kari ühte, kokku

Häälte muusikalised jäljendused

3. Pääsukeselaulud 3

MM, ♩ ~ 120

1.–2. Mid-li, mad-li, kud-li, kad-li, kudu-sin kan-gast, te-gin rii-et...

1. näide

*Midli, madli, kudli, kadli,
kudusin kangast, tegin riidet,
läksin metsa kannu otsa,
tõmbasin lõhki sirt-tsirr!
Kulõkviit, kulõkviit, kulõkviit!*

2. näide

*Olli mulla raasik villu,³
tahtsi pojal kuube teta,
panni ahju otsa pääle,
put'u tulle, palli ära ku särr!⁴*

3. näide

*Kerjasin, korjasin,
kerjasin, korjasin,
kerjasin, korjasin villu,
tegin sulasel kindad,
sulane läks kaevul vett välja võtma,
tegi lõhki särr!*

ERA, PI 96 B1 < Karksi khk, Nuia alev – H. Tampere, A. Pulst < Mari Sarv, snd 1884 (1938). Noodist. ja lit. H. Kömmus, T. Särg (2003).

4. Kirikukella jäljendamine

Kellamäng paastu lõpul

Nälg, nälg!

Suur nälg möö - da, suur nälg möö - da,

sai - ko vii - no, krus - ki pii - vo, sai - ko vii - no, krus - ki pii - vo,

³ oli mul raasuke villa

⁴ puutus tulle, põles ära kui särr!

pim, pam, [pim, pam, pim, pam, pim, pam, pim, pam,

pimm.]

*Nälg, nälg!
Suur nälg mööda,
suur nälg mööda.
Saiko viino,⁵ kruski piivo,⁶
saiko viino, kruski piivo.
Pim, pam, [pim, pam,
pim, pam, pim, pam, pimm]!*

EÜS V 1463 (54) < Setu, Petseri – K. Ruut (1908).

Loitsud

5. Ussisõnad

Sõnad pidand aitama, et ei sureta ära, ei tule mürgitust. Jaa, ja need sõnad, siis mina olen neid sedaviisi kuuln^{ud}.

*Mis sa, siga, sirised,
kivialune, kirised?
Mässi ennast mättaesse,
keri ennast künkaesse!
Küll ma mõistan su arvata,
mida karva,⁷ Leenake?
Kullakallis Leenake!*

*Savikarva, sam^lakarva,
musta muti, mullakarva,
sisaliku, silmakarva,
sarapuugalga sarnane,
pia sul kui pajopuu,
keha kui kuusejuurikas.
Sinu võim on võetud, karpniuh!*

RKM, Mgn II 520 h < Pärnu raj, Tori kn, Ore k (Tori khk) – H. Tampere < Liisa Kümmel, 73 a (1961). Lit. E. Tuvi, M. Kõiva (2004).
Ilmunud koos viisiga: *Mäetagused* 1998, nr 9, lk 99. <http://haldjas.folklore.ee/tagused>.

6. Ussisõnad

Ussi mättast välja laulda

*Oo, ussi musta,
pea maa alune,
soos sammalde sugeja,
tulekarva ja tukikarva,
elikarva⁸ ja heinakarva.
Ei sa pea pikatama,
ei sa pea pakatama,
ei sa pea valu tegema.*

*Tule siia, katsu,
Jeesuse süda elburilla, + + +⁹
tule siia ja katsu,
meetilk su keele otsa.
Hea viin ussi oma,
ära viin kärbihamba,
ära puretan luusööja.*

⁵ saiko viino – arvatavasti: karikas viina või veini

⁶ kruus, toop õlut

⁷ mis värvi

⁸ elikarva – arvatavasti: 1) õli värvi (kollane, pruunikas) 2) puhta värvitooniga, punetav

⁹ elburil < elbur – tüüri osa; olles jõudnud lugemisele sinnaaale, lõõdi arvatavasti risti ette.

*Oo, ussi, maamadud,
keri ennast kerasse,
määri ennast mättasse,
kikerda¹⁰ kivi alla.
Ei sa pea pikatama,
ei sa pea pakatama,
ei sa pea valu tegema,
sulle su meetilk keele otsa.*

On need sõnad loetud, siis pidada uss mättast välja tulema.

H III 17, 1037/8 (4) < Ambla khk, Lehtse v – J. Tannenthal < Mari Lepnik,
60 a (1894).

7. Hundisõnad

Karja sõnad

*Metsa illi, metsa halli,¹¹
metsa kuldene kuningas,
metsa valgepea vasikas!
Kuule minu kitse krappi¹²,
minu härja huikamisi,
minu lehma luikamisi¹³.
Pista pea põõsa'asse
vauta¹⁴ vöö vahele.
Mul on kodu kurjad koerad,
laua all mul laugud¹⁵ koerad,
tua taga targad koerad,
õue peal mul õelad koerad.
Aidut taidut, tasku pusku,
nisku nasku, niine prusku,
sugeliku, sogaliku,
mitt-ei ütle nagaliku,
summ, summ, mumm.*

H I 1, 195/6 (27) < Järva-Jaani khk – M. Roosileht (1888).

8. Nikastusesõnad

Nikastamise vastu

Lugeda:

*Jeesus läks üle jõe
sile punase ruunaga,
hobuse sääreлуу läks katki (pooleks).
Isa, Poja ja Püha Vaimu nimel.
Siis pidada abi saama.*

H III 17, 1045 (15) < Ambla khk, Lehtse v – J. Tannenthal < Mari Lepnik,
60 a (1894).

¹⁰ kikerda – rooma, vingerda

¹¹ metsa tall, metsa hall (need ja järgnevad on hundi peitenimed ehk eufemismid)

¹² kella (looma kaelas)

¹³ möögimisi, möirgamisi

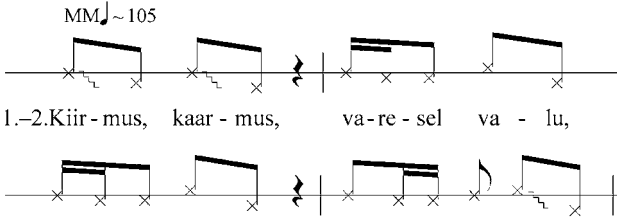
¹⁴ vajuta

¹⁵ valge otsmikulaiguga

Lastelugemised

9. Varesele valu. Kõhuvalusõnad 4

MM \downarrow ~ 105

1.–2. Kiir - mus, kaar - mus, va - re - sel va - lu,

3.–4. ha - ra - kul ai - gus, miu lat - se kõtt ter - ves!

Kui miul vaest kõtt valuts¹⁶, sis miu emä ikki pitsits¹⁷ miul sedäsi kõttu ja, ja võts¹⁸ kinni ja ütél¹⁹, et:

*Kiirmus, kaarmus,
varesele valu,
harakal' aigus,
miu latse kõtt terves!*

*Laits lää ommen karja,
pätsik puhun,
munak sehen¹⁷,
kiriven koeran kehen¹⁸,
valge Perik perän¹⁹.
Kivi otsa, kipsti,
kannu otsa, kapsti,
küla karjatse, hui!*

*Aage kari siipoole,
meie aame teie poole.
Teeme üles Riia linna,
ehiteme Elme linna,
kuame²⁰ Kuvva kirigu.
Lipu teeme lillakust,
toome torni äitsemest,
torni toome äitsemest,
paari panem palukust²¹.*

RKM, Mgn II 396 g < Abja raj, Lilli kn, Peraküla (Karksi khk) – H. Tampere < Ann Jõeste, snd 1882 (1963). Noodist. ja lit. T. Särg (1994).

¹⁶ kõht valutas (järgnevad sarnased vormid: pitsitas, võttis)

¹⁷ pätsike põues, munake sees

¹⁸ arvatavasti: kirjude koerte keskel

¹⁹ järel

²⁰ koome

²¹ lipu teeme lillaka(te)st, torni toomeõi(t)est, talad paneme pohldest

Rahvamuusika
uurija Herbert
Tampere ja Karksi
kihelkonna laulik
Ann Jõeste.
ERA.

10. Liiri-lõõri, lõoke!

*Leeri-leeri, lõuke,
piiri-pääri, pääsuke,
kus su kuldapesake?*

*Mäe taga männa otsas,
aja taga aave otsas,²²
koplis kuiva kase otsas.*

*Kus sie kuusk ise sai?
Vanamies raius kuuse maha.*

*Kus sie vanamies ise sai?
Vanamies suri ise ää.*

*Kus sie vanamies maha maeti?
Pika põllupienarusse²³.*

*Kus nief piendrad ise said?
Kirjud ärjad kündsid üles,
tõmmud ärjad tõstsid üles,
allid ärjad aasid vaku.*

*Kus nief ärjad ise said?
Karu murdis ärjad ää.*

*Kus sie karu ise sai?
Karu puges pilliroogu.*

*Kus sie pilliroog ise sai?
Vikati niitis pilliroo maha.*

*Kus sie vikati ise sai?
Kõbasi²⁴ kulutas vikati ää.*

*Kus sie kõbasi ise sai?
Kana siplis sõnnikusse.*

*Kus sie kana ise sai?
Kull murdis kana ää.*

*Kus sie kull ise sai?
Kull lindas Saksamaale.*

*Kus sie Saksamaa ise sai?
Saksamaa põles ää.*

*Mis sinna sisse jäi?
Neitsit nell´a lapsega,*

*obu oma varsaga,
iga seitsme põrsaga,
lammas laugu²⁵ tallega,
ani üheksa munaga.*

H II 2, 375/6 (498) < Lihula khk, Lihula mõis – M. Ostrov, O. Kallas < Julia Vessmann, 60 a (1889).

²² aia taga haava otsas

²³ põlluserva

²⁴ luisk, terituskivi

²⁵ valge otsmikulaiguga

Äiutused ja häällilaulud

11. Kasva tööle 5

MM $\frac{4}{4}$ ~132

g¹-cis¹
2. l' u - u ks no l' uu, mul - lõ, lat - sõ - kõ - nõ...

L' uu_ks no l' uu, ts' uu, ts' uu,
l' uu_ks no l' uu mullõ latsõkõnõ,
ts' uu no, ts' uu, till' okõn!
L' uu_ks no lasta suurõ^mbasta,
piso_ks-nu-kõsõ pikembäst,
raasa-nu-kõsõ rassõ^mbast,
kuu-nu-kõnõ korõgõpast,
päävä-no-kesel pikebäst!

L' uu_ks no lasta, ts' uu lasta!
Oo, mu nu_ks kulla pujakõn,
oh mu nu kallis kanakõn,
kasu_ks sa sõa-suurõ^mbasta,
kasu_ks sa vainu vanõbast!
Kui sa_ks joht saa-i suurõbasta,
saa-i joht vainu vanõbast,
mine_ks sis sõtta, pujakõnõ,
vala_ks sa sõtta, vahvakõn!

Poja-no-kõnõ, poisikõnõ,
latsõ-no-kõnõ laglõkõnõ,
miä_ks mul saasõ hoitõmasta,
kana-nu-poiga kasv^atamast?

Saa-i iks öödä mul magada,
päädä no panda pähütseh:
tuli_ks mul saisi tulba päällä,
väikene_ks lamp mul lavva pääl.
Tuu õks vast saasõ mul hoitõmasta,
kana-no-poiga kasv^atamast:
ime saat silmätuskijasta,
ese saat jalast' päästijast!

Poja-no-kõnõ, poisikõnõ,
latsõ-nu-kõnõ laglõkõnõ,
kui ma küll hoiä, pujakõnõ,
naka_ks ma kuuli saatõma^h,
kir' ä-nu-tarrõ keerätäm,
opit sis kirjä sa kimmähe,
rahva no muudu raamatut.
Saava_ks sis tubli^a tunnistusõ,
ilo- nu saa küllõ -eksamit.
Hüä saa sullõ sis, hüä meeie,
illos saa egalõ-ütel'.
Kuulõ_ks, mul kull' a pujakõnõ,
kuulõ_ks mul kallis kanakõn!

L' uu, l' uu mul lapsekene, ts' uu, ts' uu tillukene! L' uu, laps, suuremaks, pisikene pikemaks, raasukene raskemaks, kuukene kõrgemaks, päevakesega pikemaks! L' uu, laps, ts' uu laps! Oh, kulla pojakene, oh, mu kallis kanakene, kasva sa sõjapealikuks, kasva vaenuvanemaks! Kui sa ei saagi pealikuks ega vaenuvanemaks, mine siis sõtta, pojakene, vala (~liigu) sa sõtta, vahvakene! Pojakene, poisikene, lapsekene, laglekene, mis mulle saab su hoidmise eest, kanapoja kasvatamise eest? Ma ei saa ööd (~öõsel) magada, pead panna päitsisse: tuli mul seisis tulba peal, väikene lamp laua peal. Seda ehk saan su hoidmise eest, kanapoja kasvatamise eest: emale saad [nõelale niidi] silmatorkajaks, isale saad jala [lahti]päästjaks. Pojakene, poisikene, lapsekene, laglekene, kui sind hoian, pojakene, hakkä sind kooli saatma, kirjatarre keeritama, õpid siis kirja sa tugevasti, rahva moodi raamatut. Saad tublid tunnistused, ilusti teed eksami. Hea saab siis sulle, hea meile, ilus igaühele. Kuule, mu kulla pojakene, kuule mu kallis kanakene!

RKM, Mgn II 320 f < Setu, Värska kn, Tonja k - A. Strutzkin, S. Lätt < Anne Vabarna, snd 1877 (1959). Noodist. M. Kasema (1999), lit. E. Tampere, P. Hagu.

Ilmunud: Maarja Kasema, Vaike Sarv. *Setu häällitused*. Tallinn 1999, lk 59-63.

Vibuhäll Setumaal
Laossina külas.
Foto: U. Rips 1957.
ERM.

12. Suisu suuremaks

Ää-äh, ää-äh,
ts'uu-ts'uh,
ää-ää, ts'uu-ts'uh!

Ää laits oo äti laits,²⁶
ää laits oo äti laits,
till'uk nääguk nänni laits.²⁷
Ts'uu, la^ptse s'uure^mpe^s(e)²⁸,
kasva, la^ptse, kange^mpe^s(e),
esä, emä pikutsess(e),
suguvõsa suure^mpe^s(e).
Kiigu, kiigu kinga jalga,
ts'uu, ts'uu, ts'uka²⁹ jalga.

RKM, Mgn II 587 b < Abja raj, Abja-Paluoja alev (Halliste khk) < Karksi khk – E. Liiv
< Mai Mölder, 87 a (1961). Noodist. T. Särg (2000), lit. S. Pent, T. Särg (1985, 2004).

13. Uni tuleb huigates

Äiu-äiu, kiigu-kiigu!
Tulõ, uni, uigatennä,
magamine marsidennä!³⁰
Tukk³¹ tulõb tiedä kõndides(sä).
Uni ei anna uuta kuubõ,
magamine maani särk(i).
Uni meiti saadab ulkuma ja
tukk saadab tiedä kõndimai(e).

ERA, Fon 380 b < Kihnu khk, Mõisaküla – H. Tampere < Anna Türk, u 25–30 a (1933).
Lit. ja noodist. H. Tampere – ERA III 7, 102 (42).
Ilmunud koos viisiga: Otilie Kõiva, Ingrid Rütel. *Vana Kannel VII:2. Kihnu regilaulud.*
Tartu 2003, lk 205.

²⁶ NB! viide puudub!

²⁷ tilluke titake on ema laps

²⁸ suuremaks (järgnevad sarnased vormid: kangemaks, pikkuseks)

²⁹ sukad

³⁰ Tule, uni, huigates, magamine, marssides!

³¹ tukastus

Itkud

14. Surnuitk 6

MM ~184

1. Maa - ma - kõ-nõ_ks, mu ku - ku maa - ma - kõ - nõ,

2. maa - ma - kõ-nõ_ks, mu mee - li - ma - r'a-kõõn!

Kuulja ikminõ (maamakõist).

Maamakõnõ_ks mu kuku maamakõnõ,
 maamakõnõ_ks mu meelimar'akõõn!
 Sullõ_ks tulli no, kuku maamakõnõ, ma mano, mar'akõnõ,
 ligi_ks tulli no, kuku maamakõnõ, ma suvilinnukõõn.
 Mullõ_ks üt'l'e^a no, kuku maamakõnõ, sa üts' synakõnõ,
 tõnõ_ks üt'l'e^a no, kuku maamakõnõ, sa sõnapoolõkõõn!
 Pantu olõt õks, kuku maamakõnõ, jo pikä pingi pääle,
 käekese_ks sul, kuku maamakõnõ, no rist'e rinna pääl,
 selle_ks üt'l'e-i imp, kuku maamakõnõ, sa ütteg[i] synakõist,
 tõist eks üt'l'e-i imp, kuku maamakõnõ, sa synapoolõkõist.
 Kül'm'ä_ks omma sul, kuku maamakõnõ, jo l'ehe^a kül'e all,
 pähn'ä_ks omma küll, kuku maamakõnõ, sul l'ehe^a pä^aütseen.
 Selle painu-i imp, kuku maamakõnõ, sul pardisuuukõnõ,
 selle_ks liigu-i imp, kuku maamakõnõ, sul linnukeelekeen:
 käe_ks omma^a sul, kuku maamakõnõ, jo mulda murdunu,
 sõrmõkõsõ_ks sul, kuku maamakõnõ, küll liiva liit[ün]üj].
 No_ks sinolt nüüd, kuku maamakõnõ, ma künn'ü kūs'ümä,
 vaesõkõnõ_ks ma, kuku maamakõnõ, no nõsõ nõudma^a:
 mille jätit õks, kuku maamakõnõ, mu varra vaesõsta,
 inne- jätit õks, kuku maamakõnõ, mu -aigo armõtost?
 Esekene_ks taa, kuku maamakõnõ, mul kuuli väikosta,
 kasvataja_ks läts', kuku maamakõnõ, mul kalmu kanasõst,
 maalõ jäie_ks sis, kuku maamakõnõ, ma mar'asuurukõnõ,
 pörmandullõ_ks küll, kuku maamakõnõ, ma põlvõkorugõõn.
 Minno_ks hoijit siis, kuku maamakõnõ, sa hobõstõ jalost,
 minno kaidit õks, kuku maamakõnõ, sa kar'atii veerest.
 No_ks sinolt ma, kuku maamakõnõ, ka künn'ü kūs'ümä,
 näiokõnõ_ks ma, kuku maamakõnõ, küll nõsõ nõudma^a:
 mille jätit õks, kuku maamakõnõ, mu tuulõlõ tougada^a,
 mille jätit õks, kuku maamakõnõ, sa vihmalõ visaad?
 No_ks andas no, kuku maamakõnõ, ka väll'ä väikokõsõst,
 kül'ä l'ää_ks ma, kuku maamakõnõ, no karja kasinast.
 Pehme_ks saasõ sis, kuku maamakõnõ, mul asõ pingi all,
 l'ämmi saasõ_ks küll, kuku maamakõnõ, mul asõ l'äve all,
 l'eev- mullõ_ks sis, kuku maamakõnõ, no -koorõ^a kor'atasõ^a,
 vadsa- mullõ_ks sis, kuku maamakõnõ, no -veere^a visatas.
 Sis õks ikõ ma, kuku maamakõnõ, küll' tiigi tii pääle,
 sis õks ikõ ma, tsirgu maamakõnõ, küll' järve jäl'e pääl.
 Oo_ks minno taad, kuku maamakõnõ, küll vaesõkõista,

alailma küll', kuku maamakõnõ, ma armõdukõõn!

*Kagoh l'ää_ks nol, kuku maamakõnõ, ma mustalt muidõ mano,
tõrvas- l'ää küll, kuku maamakõnõ, ma -kano tõistõ man.*

Surnu itkemine (emakest). Emakene, mu armas emakene, emakene, mu meelemarjakene! Tulin ma, marjakene, sinu juurde, ligi tulin ma, suvilinnukene. Mulle ütle üks sõnakene, teine ütle sõnapoolekene! Oled pandud ju pika pingi peale, käekesed sul risti rinna peal – sellepärast ei ütle sa enam ühte sõnakest, teist ei ütle enam sõnapoolekest. Külmad lehed on sul ju külje all, pärnalehed päitsis. Sellepärast ei paindu sul enam pardi-suukene, ei liigu sul linnukeelekene – käed on sul ju mulda murdunud, sõrmekesed sul liiva liitunud.

Sinult ma küüni[ta]n küsima, ma vaesekene, tõusen nõudma: miks jätsid mu vara vaeseks, enneaegu armetuks? Isakene mul suri, kui olin väike, kasvataja läks kalmu, kui olin kanapoeg, maale jäin ma marjasuurune, põrandale põlvekõrgune. Hoidsid mind, emakene, sa hobuste jalust, kaitsesid karjatee äärest. Sinult küünin küsima, ma neiukenene, küll tõusen nõudma: miks jätsid mu tuulele tõugata, miks jätsid vihmale visata? Mind andsid sa välja väiksenena, külakarja lähen ma kasinana, pehme ase saab mul olema pingi all, soe ase läve all, leivakoores mulle korjatakse, karaskiservad mulle visatakse. Siis nutan ma, linnu emakene, küll tiigi tee peale, nutan ma järve jälje peale.

Oh mind, vaesekest, alailma ma armetukene! Vaat, kus ma lähen mustalt muude sekka, tõrvaskänd, teiste juurde.

ERA, Pl 26 B1 < Setu, Järvesuu v, Tonja k – H. Tampere, A. Pulst < Anne Vabarna, snd 1877 (1936). Noodist: V. Sarv (2002), lit. V. Pino, P. Hagu.

Ilmunud plaadil: *Eesti rahvamuusika antoloogia* (koost. H. Tampere, E. Tampere, O. Kõiva). Tartu 2003. CD 1, nr 53, lk 135–138.

15. Mõrsjaitk 7

MM, ♩ ~ 158

Maa-ma-kõ-nõ_ks, mu ar - ma - kõ - nõ,
kal - lis, kul - l' a maa-ma - kõ - nõ vai ka - li - go!

Maamakõnõ. Mõrsjaitk.

*Maamakõnõ_ks mu armakõnõ,
kallis kull' a maamakõnõ vai kaligo!
Näio_ks sullõ no kumarda jalga,
näio sullõ, maamakõnõ, ma kumarda jalga,
meeli_ks-mari no maalõ pain^utõllõ,
meelimari, maamakõnõ, ma maalõ pain^utõllõ,
pääle_ks kallu sul kaala ümbrelle,
pääle kallu, maamakõnõ, su kaala ümbrelle,
pääle_ks oi u su olgõ nõ^alõ,
pääle oi u, maamakõnõ, su olgõ nõ^alõ.
Ümbre_ks võta sis kaala kall' ehe,
ümbr' e võta, maamakõnõ, ma kaala kall' ehe,
ümbr' e_ks võta su ola oigõhe,
ümbr' e võta, maamakõnõ, su ola oigõhe,*

ümbr´e_ks võta su piha pehmehe,
 ümbr´e võta, maamakõnõ, su piha pehmehe.
 Upusigi_ks su olgõ nõälõ,
 upusigi, maamakõnõ, su olgõ nõälõ,
 kaosigi_ks su kaala ümbr´elle!
 kaosigi, maamakõnõ, su kaala ümbr´elle!

Kagoh´ sedä ma kõrralda kynõli,
 kagoh´ sedä, maamakõnõ, ma kõrralda kynõli,
 as´alda_ks ma juttu aie –

as´alda, maamakõnõ, ma juttu aie –
 ega_ks upu-i su olgõ nõälõ,
 ega upu-i, maamakõnõ, su olgõ nõälõ,
 ega_ks kao-i su kaala ümbr´elle,
 ega kao-i, maamakõnõ, su kaala ümbr´elle,
 näio_ks upu ma umalõ o^holõ,
 näio upu, maamakõnõ, ma umalõ o^holõ,
 näio_ks kao ma umalõ kah´o sisse,
 näio kao, maamakõnõ, ma uma kah´o sisse.

Hallõ_ks jättä^a om ummi vyyrahe,
 hallõ jättä^a, maamakõnõ, om ummi vyyrahe,
 hallõ_ks, võeh, hallõ_ks võtta mul vyyrit umast,
 hallõ võtta, maamakõnõ, mul vyyrit umast!
 Perämäne_ks mul ommõ ikminõ,
 perämäne, maamakõnõ, mul ommõ ikminõ,
 kullakõsõl mul kumardaminõ,
 kullakõsõl, maamakõnõ, mul kumardaminõ.

Nu_ks sinolt ma künnü kü[sümähe],
 nu sinolt, maamakõnõ, ma künnü kü[sümähe],
 nu sinolt ma nõsõ nõudmahe,
 nu sinolt, maamakõnõ, ma nõsõ nõudmahe:
 kas õks ommõ sul hallõ andõnna,
 kas ommõ, maamakõnõ, sul hallõ andõnna,
 kas õks ommõ sul kallis kall^tõnna?
 kas ommõ, maamakõnõ, sul kallis kall^tõnna?

Näiol ommõ_ks mul hallõ ar minnä,
 näiol ommõ, maamakõnõ, mul hallõ ar minnä,
 kallis ommõ mul kotost kalduda!
 kallis ommõ, maamakõnõ, mul kotost kalduda!
 Mille_ks naksit sa noorõst andmahe,
 mille naksit, maamakõnõ, sa noorõst andmahe,
 mar´a_ks- naksit sa -varrõst va^heldamma,
 mar´a- naksit, maamakõnõ, sa -varrõst va^heldamma?

No_ks mine^a sa mõtsa kaemahe,
 no mine^a, maamakõnõ, sa mõtsa kaemahe,
 nu vala^a sa tuuhtõ var´kohe,
 nu vala^a, maamakõnõ, sa tuuhtõ var´kohe,
 koh minnu sa kõivoh kõõg^utidõ,
 koh minnu, maamakõnõ, sa kõivoh kõõg^utidõ,
 koh minnu sa vahtrõh vaag^utõlli^a –
 koh minnu, maamakõnõ, sa vahtrõh vaag^utõlli^a –
 kõiv ommõ viil kar´avitsakõnõ,
 kõiv ommõ, maamakõnõ, viil kar´avitsakõnõ,
 vaher ommõ_ks viil vüüvarvakõnõ,
 vaher ommõ, maamakõnõ, viil vüüvarvakõnõ!

Näio_ks olnu viil kotoh kuus suvvõ,
 näio olnu, maamakõnõ, viil kotoh kuus suvvõ,
 viis´ olnu viil suvvõ vel´ tsinna,
 viis´ olnu, maamakõnõ, viil suvvõ vel´ tsinna,
 suvõga saanu ma suurõbakõsõst,
 suvõga, maamakõnõ, ma suurõbakõsõst,
 talvõga_ks viil targõbakõsõst.
 talvõga, maamakõnõ, viil targõbakõsõst.

Maamakõnõ_ks mu armakõnõ,
 kallis kull´a maamakõnõ vai kaligo!
 Minno_ks naakõ^a ti kost´ma kutsmahe,
 minno naakõ^a, maamakõnõ, ti kost´ma kutsmahe,
 minno_ks naakõ^a ti vasta võtmahe,
 minno naakõ^a, maamakõnõ, ti vasta võtmahe,
 unõhtagu-i ti ubindõ aigo,
 unõhtagu-i, maamakõnõ, ti ubindõ aigo,
 minno_ks lasku-i ti meelest mii aigo,
 minno lasku-i, maamakõnõ, ti meelest mii aigo!
 Minno_ks naka-i kui kost´ma kutsmahe,
 minno naka-i, maamakõnõ, kui kost´ma kutsmahe,
 minno_ks naka-i kui vasta võtmahe,
 minno naka-i, maamakõnõ, kui vasta võtmahe,
 mullõ_ks nakas sis ül´ä ütlemä,
 mullõ nakas, maamakõnõ, sis ül´ä ütlemä,
 mullõ_ks nakas sis kaasa kall^utama.
 mullõ nakas, maamakõnõ, sis kaasa kall^utama.

Ag^a saasõ sis elo ikuline,
 ag^a saasõ, maamakõnõ, sis elo ikuline,
 virvel saasõ sis silm´äviiline,
 virvel saasõ, maamakõnõ, jo silm´äviiline?
 Maamakõnõ_ks mu armakõnõ,
 kallis kull´a maamakõnõ vai kaligo!
 Hummõn nakas mul vakka vaal´mahe,
 hummõn nakas, maamakõnõ, mul vakka vaal´mai^h,
 hummõn nakas ka kirsto kiir´mähe.
 hummõn nakas, maamakõnõ, ka kirsto kiir´mähe.
 SääI naka_ks sa andit andmahe,
 sääI naka^a, maamakõnõ, sa andit andmahe,
 sääI naka^a sa kink´mä kindita,
 sääI naka^a, maamakõnõ, sa kink´mä kindita,
 kaputita küll naka^a kall^utama,
 kaputita, maamakõnõ, no naka^a kall^utama!
 Näio_ks olli ma kuri kudamahe,
 näio olli, maamakõnõ, ma kuri kudamahe,
 näio_ks olli ma tikõ tege[mähe]:
 näio olli, maamakõnõ, ma tikõ tegemähe:
 ega_ks tulõ-s mul uni maatõnna,
 ega tulõ-s, maamakõnõ, mul uni maatõnna,
 suiko_ks tulõ-s mul suuri suigatõnna,
 suiko tulõ-s, maamakõnõ, mul suuri suigatõnna.
 Ega_ks taha-s ma poisaga puhada,
 ega taha-s, maamakõnõ, ma poisaga puhada,
 ega_ks taha-s ma meestega maada,
 ega taha-s, maamakõnõ, ma meestega maada,